

Рекомендації

щодо організації освітнього процесу в
закладах дошкільної освіти у
2024/2025 навчальному році

“

Дошкільна освіта — це не лише перший освітній крок дитини, але й фундамент для її подальшого розвитку як у навчанні, так і в житті. Саме на цьому етапі закладаються основи, які визначатимуть успішність та адаптивність маленької особистості в майбутньому. У контексті сьогоденних викликів, що стоять перед нашою країною, роль працівників дошкілля стає особливо значущою.

Війна принесла нові, небачені раніше виклики, але водночас відкрила можливості для зміцнення нашої освітньої системи. Ми бачимо, як вихователі по всій країні, часто в надзвичайно складних умовах, демонструють неймовірну стійкість, креативність та відданість своїй справі. Вони стають справжніми героями для наших дітей, допомагаючи їм зберегти відчуття безпеки в цей неспокійний час.

Пріоритетними напрямками дошкільної освіти на 2024-2025 навчальний рік залишаються безпечність освітнього середовища, забезпечення доступності та якості освіти для всіх дітей, незалежно від їхнього місця проживання чи соціального статусу. Особлива увага приділятиметься дітям з особливими освітніми потребами та дітям із сімей, що постраждали від війни. Ми повинні створити для них безбар'єрне, дружнє і підтримуюче освітнє середовище, де кожна дитина зможе розкрити свій потенціал.

Щиро дякую кожному працівнику і кожній працівниці дошкілля за їхній неоціненний внесок у розвиток нашого майбутнього покоління. Разом ми будуємо міцний фундамент для дітей України, надаючи їм не лише знання, але й надію на краще майбутнє.

”

Євгенія Смірнова,
заступниця Міністра освіти і науки України

Пріоритетні напрямки роботи	4
Організація освітнього процесу в закладах дошкільної освіти	7
Організація роботи закладів дошкільної освіти	9
↳ Очний формат	10
↳ Змішаний формат	12
↳ Дистанційний формат	13
Психолого-педагогічна підтримка	14

Організація освітнього процесу в закладах дошкільної освіти є фундаментальною складовою розвитку кожної дитини та майбутнього суспільства в цілому. Саме в дошкільному віці закладаються основи фізичного, емоційного та інтелектуального становлення особистості. Від того, наскільки вдало та професійно буде організовано навчання і виховання в цей період, залежить подальший успіх дітей у навчанні, їхня здатність до адаптації в соціумі та готовність до майбутніх життєвих викликів.

У час, коли заклади дошкільної освіти країни працюють у надскладних умовах, питання забезпечення якісної освіти та розвитку набуває особливої актуальності. Сучасні виклики вимагають від педагогів, батьків та держави злагодженої співпраці для забезпечення безперервного і гармонійного розвитку маленьких особистостей.

У 2024/2025 навчальному році заклади дошкільної освіти України (далі – ЗДО) продовжуватимуть працювати в умовах теперішнього часу. Організація освітнього процесу, а також забезпечення життєдіяльності дітей і професійної діяльності педагогів регулюватиметься низкою важливих нормативних документів. Серед них:

- ✓ Закон України «Про освіту»;
- ✓ Закон України «Про дошкільну освіту»;
- ✓ Закон України «Про охорону дитинства»;
- ✓ Положення про заклад дошкільної освіти;
- ✓ Санітарний регламент для дошкільних навчальних закладів.

Особливу увагу радимо звернути на новий Закон України «Про дошкільну освіту», ухвалений Верховною Радою України 6 червня 2024 року і підписаний Президентом України 5 липня 2024 року.

Новий нормативний документ розроблено з урахуванням світового досвіду та євроінтеграційних рішень і має на меті значно покращити умови праці педагогічних працівників системи дошкільної освіти, розширити можливості партнерства з батьками вихованців, а також створити сприятливі умови для розвитку якісної та доступної дошкільної освіти в Україні. Закон буде введено в дію 7 липня 2025 року, а до того часу діяльність ЗДО регламентуватиметься Законом України «Про дошкільну освіту» в редакції 2001 року (№ 49, зі змінами).

Під час підготовки до нового навчального року слід також враховувати:

- ✓ розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 червня 2024 року № 510-р «Деякі заходи щодо стабілізації роботи об'єднаної енергетичної системи України»
- ✓ рекомендації Міністерства освіти і науки України, викладені в листі МОН від 5 червня 2024 року № 1/9979-24 «Про підготовку закладів освіти до нового навчального року та проходження осінньо-зимового періоду 2024/25 року»

Адже дотримання цих нормативних документів є важливою умовою для забезпечення стабільної та ефективної роботи закладів дошкільної освіти.

Не менш важливим питанням виступає питання доступності дошкільної освіти, що забезпечує без винятку кожній дитині рівні права та можливості на здобуття освіти, враховуючи індивідуальні особливості, потреби та потенціал. Завдання закладів дошкільної освіти полягає в створенні умов, які гарантуватимуть доступність освіти без будь-якої дискримінації.

Одним із актуальних питань сьогодення залишається й питання забезпечення доступності дошкільної освіти для дітей із сімей, що мають статус внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Права таких дітей закріплені в Законі України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», який гарантує їм право на продовження здобуття дошкільної освіти на території інших регіонів України. Зарахування дітей із родин ВПО до ЗДО здійснюється відповідно до Положення про заклад дошкільної освіти з урахуванням методичних рекомендацій щодо зарахування, переведення та відрахування вихованців державних (комунальних) закладів дошкільної освіти в умовах воєнного стану.

Діти з родин ВПО, як і їхні батьки, потребують не лише швидкого зарахування до ЗДО, але й підтримки в адаптації до нового місця проживання та інтеграції в приймаючу громаду. Важливо залучати родини ВПО до заходів, які проводяться для дітей та дорослих, надавати консультативну підтримку щодо питань життєдіяльності у громаді та закладі освіти, а також інформувати про доступні соціальні, освітні та культурні послуги.

Окрім того, говорячи про забезпечення рівних можливостей для кожної дитини, маємо пам'ятати про доступність дошкільної освіти для дітей з особливими освітніми потребами. Це передбачає створення безбар'єрного та дружнього освітнього середовища, яке відповідає індивідуальним потребам дітей, враховуючи психофізичні особливості розвитку. Для досягнення цієї мети в закладах дошкільної освіти слід впроваджувати спеціальні програми, адаптовані методики навчання, заручатися підтримкою з боку інклюзивно-ресурсних центрів.

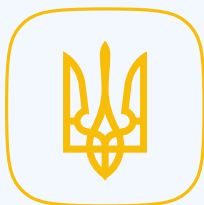
Так, однією з ключових цілей Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року є забезпечення кожної дитини якісними освітніми послугами, що відповідають її індивідуальним потребам і особливостям. Це досягається шляхом створення комфортного, безпечного, безбар'єрного та інклюзивного середовища, яке є дружнім до всіх учасників освітнього процесу.

Організація освітнього процесу в ЗДО базується на принципах сучасного підходу до виховання та навчання дітей. Діяльність здійснюється відповідно до:

- ✓ Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти)
- ✓ а також оновлених «Методичних рекомендацій до Базового компонента».

Організація навчання дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами здійснюється відповідно до Порядку організації інклюзивного навчання в закладах дошкільної освіти (зі змінами), затвердженого Постановою КМУ від 10 квітня 2019 року № 530. Цей процес враховує категорії особливих освітніх потреб, ступені їх прояву та рівні підтримки, рекомендовані інклюзивно-ресурсним центром. Рівні підтримки в освітньому процесі, критерії їх визначення та умови забезпечення регламентуються додатком 2 до Порядку.

Педагогічні колективи мають право обирати одну або кілька освітніх програм із переліку, рекомендованого Міністерством освіти і науки України, що дозволяє їм адаптувати освітній процес до потреб маленьких дітей.

З урахуванням вимог Законів України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», «Про освіту», «Про дошкільну освіту», у закладах дошкільної освіти **обов'язково забезпечується вивчення та використання державної мови**. Неприпустимо використання мови держави-агресора або держави-окупанта.

Водночас, відповідно до Закону про застосування англійської мови в Україні, з **1 вересня 2026 року** вивчення англійської мови дітьми старшого дошкільного віку стане обов'язковим. Відповідні зміни буде враховано в освітньому процесі. Вивчення англійської мови передбачено освітнім напрямом «Мовлення дитини. Іноземна мова» варіативної складової Базового компонента дошкільної освіти. Чинною парціальною програмою за даним напрямом є «Англійська мова за методикою асоціативних символів».

У цьому навчальному році педагогічним працівникам, які планують навчати англійської мови дітей дошкільного віку, варто приділити увагу підвищенню рівня володіння англійською мовою (або ж оволодіння нею з нуля) та підготовці до її використання під час проведення занять зі здобувачами освіти.

Запрошуємо педагогів стежити за офіційними соціальними сторінками Міністерства освіти і науки України, оскільки саме там можна буде ознайомитися з актуальними пропозиціями щодо старту реєстрації на курси, програми підвищення кваліфікації, стажування тощо:

[Facebook](#)

[Instagram](#)

[«НУМО для дошкілля»](#)

Для покращення якості дошкільної освіти на сайті МОН розміщено низку освітніх матеріалів і ресурсів, які можуть бути корисними педагогам (вебінари, семінари, конференції, посібники, порадики та ін.) під час підготовки до організації освітнього процесу. Окремо варто зазначити схвалену до використання Програму з фінансової грамотності для дошкільників «Мої перші гроші», розроблену за участю фахівців НБУ, яка сприяє ранньому ознайомленню дітей з основами фінансової культури.

На сайті МОН, у розділі «Дошкільна освіта», представлено рубрику «ECERS-3: шкала оцінювання якості освітнього процесу в закладах дошкільної освіти». Крім того, на платформі НУМО за сприяння ЮНІСЕФ презентовано Освітній серіал, присвячений організації якісного освітнього середовища за методикою ECERS-3. Також, серіал можна дивитись на [Дія.Освіта](#) та отримати сертифікат про проходження курсу.

Наголошуємо також на тому, що національно-патріотичне виховання дошкільників, особливо в умовах військової агресії проти України, залишається ключовим і невід'ємним елементом освітнього процесу в закладах дошкільної освіти. Важливо організовувати освітню взаємодію з дітьми не лише через ознайомлення з історією нашої держави, а й через акцент на її сучасних досягненнях та нових здобутках.

Звертаємо увагу на перелік навчальної літератури, програм, рекомендованих МОН, для використання в закладах дошкільної освіти.

Нагадаємо про те, що організація якісного освітнього процесу в дитячих садочках є запорукою успішного старту для кожної дитини. Це не лише питання підготовки до школи, але й формування основних життєвих навичок, таких як здатність до співпраці, критичне мислення та емоційна стійкість. У середовищі, де дитина відчуває себе безпечно і підтримано, вона має можливість розкривати свій потенціал, розвивати творчі здібності та здобувати впевненість у своїх силах. Саме тому інвестиції в якісний освітній процес на цьому етапі є важливим внеском у майбутнє кожної дитини і суспільства в цілому.

На успішність реалізації процесу освіти та розвитку дітей раннього та дошкільного віку впливає не лише зміст освіти, але й способи організації навчання в цілому.

Так, станом на **01 червня 2024 року** в Україні функціонують

11 918

закладів дошкільної освіти

8 665

Закладів за очною формою
(які надають освітні послуги **564 806** вихованцям)

1 933

Закладів за дистанційною формою
(**106 696** вихованців)

1 320

Закладів за змішаною формою
(**83 424** вихованців)

6 860

Інклюзивних груп
(здобувають освіту та отримують корекційні послуги **12 814** дітей)

2 989

Спеціальних груп
(здобувають освіту **35 290** дітей)

Охоплення дошкільною освітою дітей дошкільного віку складає

73,1 %

Основний формат організації діяльності закладів дошкільної освіти – **очний (денний)**, однак, з огляду на безпекову ситуацію в різних регіонах країни, керівники військових (військово-цивільних) адміністрацій та засновники установ можуть приймати рішення щодо впровадження дистанційного або змішаного формату навчання.

Форма організації освітнього процесу може змінюватись упродовж року, адже така гнучкість дозволяє оперативно реагувати на зміну умов, зокрема, при наявності постійної загрози безпеці.

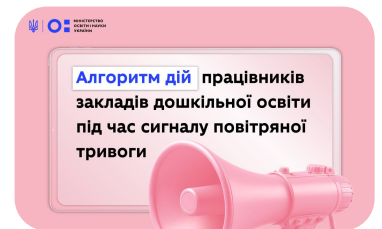

- ! Забезпечення безпеки освітнього простору в умовах воєнного стану є пріоритетним завданням керівників усіх рівнів.

Кожен заклад дошкільної освіти має бути обладнаний тривожною кнопкою, системою загального оповіщення та іншими елементами безпеки (відповідно до наказу МОН та МВС від 18.08.2023 № 685/1013 «Про затвердження Порядку раннього попередження та евакуації учасників освітнього процесу в разі нападу або ризику нападу на заклад освіти»); мати чіткі алгоритми реагування персоналу на сигнали повітряної тривоги, алгоритми евакуації дітей під час прийому їжі, під час проведення занять, прогулянки на свіжому повітрі, денного сну тощо.

Персонал має бути навчений реагувати на надзвичайні ситуації, включаючи надання першої домедичної допомоги.

Алгоритм дій працівників закладів дошкільної освіти під час сигналу повітряної тривоги представлено на сайті МОН.

Основні дії педагогів ЗДО у ситуаціях небезпеки представлено також у посібнику «План реагування на надзвичайні ситуації вихователя закладу дошкільної освіти», який входить до рекомендацій МОН для працівників закладів дошкільної освіти на період дії воєнного стану в Україні.

Важливо проводити регулярні навчання та тренування для забезпечення готовності працівників до всіх можливих ситуацій. Такі знання і навички вихователя передбачені у професійному стандарті «Вихователь закладу дошкільної освіти» і є складовою здоров'язберезувальної компетентності.

Однією з головних вимог до організації відвідування ЗДО в очному форматі є облаштування укриттів відповідно до потреб дітей дошкільного віку та чинного законодавства (див. Національну Концепцію безпеки закладів освіти). Основні питання організації безпечного освітнього простору у ЗДО, обладнання укриттів для перебування у них дітей дошкільного віку розглядаються в листі МОН від 20.06.2023 1/8820 «Про організацію безпечного освітнього простору в закладах дошкільної освіти та обладнання укриттів».

Відповідно до пункту 18 Положення про заклад дошкільної освіти, відповідальність за створення та облаштування укриттів у державних (комунальних) ЗДО покладається на суб'єктів, визначених частиною другою статті 57¹ Закону України «Про освіту». У ЗДО приватної форми власності ці обов'язки покладаються на їхніх власників або юридичних осіб, на балансі яких вони перебувають, і здійснюються за рахунок власних коштів.

Під час облаштування укриттів радимо враховувати такі ключові аспекти:

- 1 У разі розташування укриття поза межами будівлі доступність до нього має бути в належному стані: підходи (доріжки) очищені від бруду та листя в осінній і весняний період, від снігу і льоду взимку, двері утримуються у справному стані, захаращення входу не допускається;
- 2 Місця розташування позначені табличками або позначками, зрозумілими для дітей раннього та дошкільного віку, дітей з особливими освітніми потребами (рекомендується використовувати таблички з підсвітленням або світловими покажчиками, які працюють автономно);
- 3 Укриття мають бути візуально привабливими для дітей – не викликати відчуття покарання, почуття страху та незахищеності;
- 4 Укриття мають бути безбар'єрними та доступними для дітей з особливими освітніми потребами – з обладнаними поручнями для безпечного переміщення;
- 5 Площа укриттів розділена на локації (сектори тощо) для фізичного, творчого та соціального розвитку дошкільнят – обов'язково обладнані зонами відпочинку, де діти можуть продовжити перерваний сон (у разі необхідності денний сон може бути замінений спокійними видами діяльності, такими як слухання казок або перегляд мультфільмів – відповідні зміни внесені МОЗ до Санітарного регламенту) або відпочити під час повітряної тривоги;
- 6 Має бути забезпечено наявність відповідних меблів та матеріалів, які забезпечать дітям цікаве та корисне проведення часу (обладнання, що використовується, має бути поліфункціональним і доступним; матеріали – сучасними та цікавими, такими, що підтримуватимуть інтерес дітей до занять і допоможуть час перебування в укритті провести з користю);
- 7 Наявні первинні засоби пожежогасіння, які розміщені в недоступності для дітей;
- 8 Організовано харчування дітей в укриттях відповідно до умов зберігання продуктів та напоїв (вони мають бути запаковані герметично, з можливістю тривалого зберігання при кімнатній температурі) – рекомендуємо передбачити кількадекільні запас харчових продуктів тривалого зберігання (лист МОН від 05.07.2024 № 6/561-24 «Про інформування»);
- 9 Забезпечено наявність аптечки, укомплектованої відповідно до рекомендацій МОН, що дозволить надати першу допомогу при незначних травмах, зупинити кровотечу або полегшити симптоми раптового погіршення здоров'я до прибуття медичного персоналу;
- 10 Наявне перебування психолога в укритті, який / яка допоможе дітям заспокоїтись у разі погіршення психологічного стану, зможе знизити рівень напруги, негативних емоцій та переживань.

Для детальнішого ознайомлення з нормами та вимогами до облаштування безпечних і комфортних укриттів у закладах дошкільної освіти, типовими проектами укриттів для ЗДО тощо рекомендуємо скористатися матеріалами платформи «Моя Фортеця». Основні ж вимоги щодо організації укриттів представлено в рекомендаціях ДСНС.

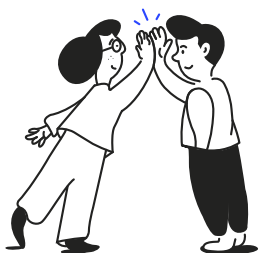
Вважаємо також за доцільне нагадати, що, відповідно до пункту 18 Положення про заклад дошкільної освіти, доступ до укриттів у ЗДО надається **ВИКЛЮЧНО** учасникам освітнього процесу. У випадку організації групи короткотривалого перебування в укритті або захисній споруді, доступ до цих укриттів під час проведення занять також матимуть лише учасники освітнього процесу.

Для забезпечення більшої залученості дітей до освітнього процесу розглядається можливість розширення очного формату через впровадження змішаного навчання, зокрема в рамках проєкту ЮНІСЕФ «Забезпечення безперервності навчання та розвитку дітей дошкільного віку в умовах кризи в Україні».

Платформа НУМО та Viber-канал «НУМО для дошкілля» надають корисні матеріали для підтримки педагогів і батьків у цій діяльності.

Окрім того, можуть бути створені групи короткотривалого перебування. Ці групи дозволять дітям здобувати дошкільну освіту навіть за умов обмеженого доступу до очних занять у дитячих садках. Така форма навчання може бути організована безпосередньо в укриттях, за умови погодження з військовими адміністраціями та засновниками громад, які з об'єктивних причин не можуть повністю відновити діяльність закладів.

Групи короткотривалого перебування формують за запитом батьків і можуть функціонувати **від 2 до 4 годин** щоденно **або 2–3 рази на тиждень**. Це також актуально для закладів, чиї укриття не можуть вмістити всіх дітей та персонал.

Під час організації освітнього процесу в змішаному форматі під час увімкнення сигналу «Повітряна тривога» або інших сигналів оповіщення небезпеки, освітня діяльність переривається. Учасники освітнього процесу мають організовано переміститися до укриття і перебувати в ньому до скасування тривоги. Освітній процес може бути продовжений в укритті, а після відбою тривоги поновлюється у приміщенні ЗДО (або за межами закладу) з урахуванням необхідного коригування.

Зарахування дітей до ЗДО, у тому числі тих, які відвідують групи короткотривалого перебування, здійснюється відповідно до Методичних рекомендацій щодо зарахування, переведення та відрахування вихованців державних (комунальних) закладів дошкільної освіти в умовах воєнного стану.

У тих випадках, коли заклад розташований на території потенційної небезпеки, але не має можливості облаштувати укриття, перевага надається дистанційній формі освіти.

Партнерська взаємодія педагогів і батьків (законних представників) дітей дошкільного віку полягає в підтримці та допомозі в організації виховання й розвитку дитини в умовах сім'ї, а також у напрацюванні єдиних підходів.

Батьки, діти яких здобувають дошкільну освіту в дистанційному форматі, потребують особливої уваги. Для них важливо забезпечити не тільки інформаційну та ресурсну підтримку, але й надавати дієві практичні консультації, а також зворотний зв'язок, особливо щодо реагування в ситуаціях потенційної небезпеки, оскільки ігнорування сигналів небезпеки в родині призводить до того, що діти не розуміють, чому треба переміщуватися в укриття під час перебування в дитячому садку, емоційно реагують на це.

Батькам необхідно надавати зрозумілі чіткі роз'яснення від педагогів та практичних психологів щодо їхніх дій не тільки в екстремальних ситуаціях, але й у повсякденному житті. Це включає навчання практикам недискримінаційного ставлення, ненасильницького спілкування та розумного підходу до заборон і дозволів. Важливо також приділити увагу інформаційній безпеці, адже використання різних платформ і онлайн-застосунків може наражати дітей на небажаний контент.

Для надання педагогічної підтримки батькам варто організовувати:

- ✓ консультації (методичні, психологічні, інформаційні)
- ✓ освітні заходи (курси, семінари, тренінги)
- ✓ надавати інформацію про навчально-методичне забезпечення

Інформаційний сайт закладу дошкільної освіти має містити матеріали про:

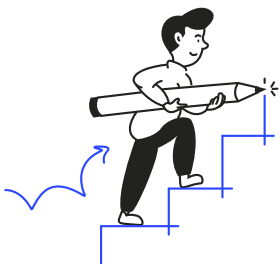
- ✓ нульову толерантність до насильства
- ✓ підтримку ментального здоров'я
- ✓ повагу до різноманітності
- ✓ інклюзивний підхід
- ✓ безбар'єрність
- ✓ батьківську тривожність
- ✓ наступність між рівнями освіти

а також роз'яснення щодо використання різноманітних онлайн-сервісів, таких як «НУМО! бот – помічник у розвитку навичок у дошкільнят», «Підтримай дитину», «ЮНІСЕФ: спільнота для батьків» та інших.

В умовах постійного стресу зростає значення своєчасної психолого-педагогічної підтримки та відновлення ментального здоров'я учасників освітнього процесу. Основні напрямки цієї підтримки в ЗДО:

- ✓ надання першої психологічної допомоги;
- ✓ емоційно-фізична підтримка дітей, особливо під час перебування в укриттях;
- ✓ психологічне розвантаження дітей протягом дня;
- ✓ психолого-педагогічний супровід дітей з родин ВПО, військовослужбовців та Захисників України;
- ✓ підтримка дітей з особливими освітніми потребами та їхніх батьків;
- ✓ інформаційний та методичний супровід освітнього процесу;
- ✓ емоційно-психологічна підтримка педагогів та запобігання професійному вигоранню.

Для ресурсної підтримки рекомендується скористатися **програмою соціально-емоційного розвитку «Веселі друзі»**, а також **матеріалами** та цифровими сервісами, розробленими МОН у межах Всеукраїнської програми ментального здоров'я, ініційованої першою леді України Оленою Зеленською, спільно з ГО **«Підтримай дитину»** та проєктом **«Подбай про себе»**.

Інвестуючи в якісну дошкільну освіту, ми створюємо міцний фундамент для майбутнього покоління, готуючи дітей до викликів, які чекають на них попереду. Сьогодні, як ніколи, важливо піднімати стандарти дошкільної освіти, роблячи її не лише етапом підготовки, але й потужним стартовим майданчиком для успішного життя.

Розбудовуємо дошкільну освіту разом!